

ÜÇÜNCÜ CELSE

Bedî Müzakerat; Saat : 4.45

REİS : Refet Bey

KÂTİPLER : Kâzım Bey (Giresun), Talât Bey (Kângır)

REİS — Celseyi küşat ediyorum.

3. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

3. — Şeker fabrikalarının teessüsünü teşvike dair (1/606) numaralı kanun lâyihası ve Ticaret, Kavani-ni Maliye ve Muvazenei Maliye Encümenleri maz-bataları (1)

REİS — Müzakeresine geçiyoruz.

BESİM ATALAY BEY (Aksaray) — Arkadaşlar istiklâli siyasiyi temin etmek için iki yol vardır. Bi-rinci yol; eline silâh alarak onun temini için fedayi hayat etmek, ölmek ve öldürmektir. Diğer yol da evvelâ memleketin rüştü iktisadisini temin etmek ve istiklâli iktisadiyesini temin ettikten sonra o yoldan yürümektir. Bunun her ikisinin de misallerini pek âlâ görürüz. Birincisine en behîş misal biziz arkadaş-

(1) Matbuâ zaptın sonuna merbuttur.

lar. Fakat siyasî istiklâli temin ettikten sonra ikti-sadî istiklâli temin etmek gayesine doğru yürümez-sek kanadın biri yok demektir. Muvazenei iktisadi-ye temin etmeyen milletler hayat mücadelesinde mu-vaffak olamazlar. İktisadî ıstılâhatımız arasında - pek maruf olarak - meydana bir tabir atılmıştır. Üç beyazlar: Şeker, pamuk, un. Memleketimize, zi-raat memleketi dediğimiz, bunun üçü de ziraata ta-allûk ettiği halde bu yüzden memleketimizden mil-yonlar çıkıyor. Diğer havayice verdiğimiz paralar, bunlara verdiğimiz paraların yanında lâşey mesabe-sinde kalır. Size Türkiye'nin her tarafında sarf edi-len şekerin miktarını söylemeye lüzum görmüyorum. Eski zamanlarda ecdadımız şeker ihtiyacını bal ve pekmez ile temin ederlermiş.

Herhangi bir memlekete giderseniz gidiniz; oralarda bağ harabeleri göreceksiniz. Ankara'da bile bağlar bugünkünün iki misli vüsatında imiş. Cebeci havalisi tamamen bağlarla mestur olduğu halde bugün oralarda bir şey kalmamıştır. Bunun da sebebi **şekerin ithali ve pekmezden daha ucuz** satılmasıdır. Bugün şekeri ithal etmeyelim demek muhali temenni demektir. **Şekeri ithal edeceğiz ve yiyeceğiz.** Şekeri ithal etmeliyiz ve bunun istihsal çarelerini aramalıyız. Arkadaşlar; bu hususta sizi fazla tasdi etmek istemiyorum. **Uşak'ta bir şirket teessüs etmiştir.** Bu şirket bugün üç yüz bin lira sermayeye maliktir. Bilfiil ve nakden elinde bu para vardır. Bu şirketin fabrikasının yeri taayyün etmiştir. Kömürü taayyün etmiştir. Arazinin ne kadar şeker ve ne kadar pancar vücuda getireceği veya **pancarın yüzde kaç şekeri havi olduğu da taayyün etmiştir.** Buna Heyeti Celileniz ve muhterem Ticaret Vekili Bey azamî teshilât gösterecek olursa meydana gelmiş olan bu şirket daha ziyade tenmiye edilecek ve ümit ederim ki, gelecek sene geldiğimizde Uşak Şekeri ile karşılaşacağız arkadaşlar.

REİS — Efendim; başka söz isteyen yoktur. Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Maddelerin müzakeresine geçiyoruz efendim.

Şeker **fabrikalarına bahş olunan imtiyazat** ve muafiyet hakkında Kanun.

Madde 1. — Türkiye'de tesis olunacak şeker fabrikalarına Hükümet berveçhi zir imtiyazat ve muafiyatı tamamen veya kısmen bahşetmeye salâhiyettardır.

Yekdiğerine mücavir beş vilâyete hududu mülkiyesini tecavüz etmemek ve fabrikanın mıntika ihtiyacına kifayet etmesi icabeden cesametine göre **istimal edeceği şeker pancarı veya sair hammadde**lerin aleddevam yetişmesine salih kâfi miktarda **araziyi havi olmak üzere** Ticaret Vekâletinin tayin eyleyeceği mıntikalar dahilinde yirmi beş sene müddetle şeker fabrikaları tesis ve işletmesi hakkında imtiyaz verilir.

REİS — Söz isteyen yoktur efendim; birinci maddeyi reyî âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Birinci madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 2. — Şeker fabrikaları imtiyazın devam ettiği müddetçe **teşviki sanayi kanununda munderiç**

müsaadat ve muafiyattan müstefit olurlar. Mezkûr kanunun yirmi üçüncü maddesi ahkâmı imtiyazlı şeker fabrikalarına şamil değildir.

REİS — Reyinize arz ediyorum efendim. İkinci maddeyi aynen kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Aynen kabul buyurmayanlar lütfen el kaldırsın... İkinci madde aynen kabul buyurulmuştur efendim.

Madde 3. — Dahilde istihsal edilen şekerler **sekiz sene müddetle istihlâk resminden** mafudur.

REİS — Üçüncü maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aynen kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Üçüncü madde aynen kabul edilmiştir efendim.

Madde 4. — Bir mıntıkada şeker fabrikası teessüs ederek faaliyete başladığı tarihten itibaren **fabrika ve zürra tarafından** vukubulacak pancar zeriyyat ve istihsalâtı şeker fabrikasında sarf edilmesi şartıyla **on sene müddetle mahsulâtı arziye vergisinden** müstesnadır.

ŞÜKRÜ BEY (Çanakkale) — Söz istiyorum Reis Beyefendi!

REİS — Buyurunuz efendim.

ŞÜKRÜ BEY (Çanakkale) — Efendim; malumu âlileri âşârın ilgasına dair olan kanun mucibince birçok yerlerde mahsulâtı **arziye vergisi zaten kalkmış demektir.** Mahsulâtтан vergi alınmayacak. Eğer bu fabrika şimendifer güzergâhında ise ve öşre tabi olacak, değilse bu maddeden istifade edemeyecek demektir. Onun için arazi vergisinden muaf olması lâzımdır. Binaenaleyh mahsulâtı arziye ve arazi vergisinden muaf olmasını teklif ediyorum. Bendeniz bu ufak kelimenin de ilâvesini rica ediyorum.

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Gazi-antep) — Efendim; eğer bu tabir kalkar ve mahsulâtı arziye vergisinden muaf tutulacak olursa, o zaman gerek pancar ve gerekse şeker şimendiferle nakledildiği takdirde mahsulâtı arziye vergisi alınmak lâzım gelir. Binaenaleyh maddenin aynen kabulünü rica ederim.

REİS — Efendim; maddeyi aynen reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Dördüncü madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 5. — Fabrika ve tasfiyhanelerin ihtiyacı hakikiyesi için kavanini mevzua ahkâmına tevfikan ihraç olunacak **maden kömürü, linyit ve kireç imali için işletilecek taşocakları** müddeti imtiyaziyenin devamınca rüsumdan muafıdır.

REİS — Mütalâa var mı efendim? Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 6. — Fabrika ve müştemilâtının tesis ve tevsi için Devlet arazisinden birden beş hektara kadar bir mahal meccanen verilir. Fabrika için en münasip şeraiti haiz olan mahal eşhas uhdesinde olur ve arazii mezkûre sahibinden binriza alınmazsa o mahallin Ticaret Vekâleti heyeti fennesince en münasip mahal olduğu tasdik edildiği takdirde istimplâk kanununa tevfikân istimplâki caizdir.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 7. — Fabrika mevadı iptidaiye ve mamulesi Devlet tarafından işletilen veya işletilecek olan vesaiti nakliye idarelerince bir sülüs nispetinde tenzilâtla naklolunurlar.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 8. — Şeker fabrikaları memurin, müstahdimin ve amelesi fabrikanın tarihi küşadından itibaren on sene müddetle temettü vergisinden mafudur.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 9. — Şeker fabrikaları tesisi maksadiyle teşekkül edecek şirketlerin hisse senedatı damga resminden mafudur.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 10. — İşbu kanunda münderiç imtiyazat ve muafiyattan istifade edebilmek için talip olan kimse veya şirketlerin iktidarı malîlerini yani fabrika tesisi ve idaresine muktazî sermayeye malik olduklarını ve kendileri erbabı ihtisastan değil iseler teşebbüsün idarei fennesine kâfi memurini fenniye bulduklarını, teşebbüsün kıymeti muhammenesiyle vukubulacak istihsalâtın miktarı asgarisini ve ameleinin sureti tedarikini ve bunlara müteferri hususatı fenniye ve iktisadiyeyi mübeyyin evrakı müsbiteyi Ticaret Vekâletine ispat ve ibraza mecburdurlar.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 11. — İşbu kanuna müsteniden istihsal olunacak fabrika imtiyaznameleri Ticaret Vekâletinin muvafakatı olmadıkça ahire devrolunamaz.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 12. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren otuz sene müddetle meriyülicradır.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 13. — İşbu kanunun icrasına Maliye, Ticaret, Ziraat ve Nafia vekilleri memurdur.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Kanunun heyeti umumiyesini reye arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kanunun heyeti umumiyesi kabul edilmiştir.

(Tayini esami ile sesleri)

Hayır efendim tayini esamiye hacet yoktur. Kanunun heyeti umumiyesi kabul edilmiştir.

Tayini Esami:

Esami tayinile rey istihsali şu suretle yapılır. Meclis azası oturmuş oldukları halde meclis hademesi rey sandığını getirip azadan her biri üzerinde kendi ismi yazılı iki kağıttan kabul manasına olan (beyaz) veya ret ifade eyleyen (renkli) kağıdı sandığın içine atmakla icra olunur.